

ἀλλέως ἡ παράθασις ἔγει τὸν κίνδυνόν της, καὶ δύσκολα
ήμπορεῖ νὰ κρυφθῇ ἀκόρη κι' εἰς τὰς περισάσεις, διὰ τὰς
ὅποιας ὁ νόμος δὲν προβλέπει, πρέπει νὰ φερώμεθα μ' ὄρ-
θότητα καὶ καλοσύνην, ἐπειδὴ αἱ καλαιὶ πράξεις φέρνουν
φίλους, καὶ αἱ κακαιὶ ἔχθρους, καὶ αἱ ωφέλειαι ὅποιη προ-
έρχονται ἀπὸ τὴν ἐμπισσώνην καὶ τὸ σέβας τοῦ κοινοῦ,
εἶναι πολὺ μεγαλύτεραι ἀπὸ ὅσας ἐλπιζονται ἀπὸ ὅποι-
ανδήποτε πράξιν ἀπάτης, ἡ καταδυνασείας.

Ο σοφὸς, οὐλγῶντας τὸ φέρσιμόν του ἀπὸ τὰς κοινὰς
δοκιμὰς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εύρισκει ἀναμφίβολα τὴν
φιλαυτίαν του σύμφωνον πάντα μὲ τὴν καθαρὰν ἡθικήν.
Εως ἔδωκει Επικούρειος ἡταν σύμφωνοι καὶ φρόνιμοι.
Αλλ' ὅταν τοὺς ἐπρόβαλαν σκληρότερα παραδείγματα ἀρετῆς,
τὰ δποῖα μολοντοῦτο ἐθαύμαζαν κι' ἐπαιγοῦσαν, ἡναγκά-
ζοντο νὰ εύρισκουν παιδαριώδη δικαιολογήματα. Ενας σρα-
τιώτης ἐμβαίνει θεληματικὰ εἰς κινδυνώδη δουλευσιν, η
ὅποια εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος του·
ὁ Επίκουρος ἐλεγεν, ὅτι ὁ σρατιώτης πράττει αὕτως, ἐπειδὴ
Ἄξεύρει, ὅτι εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος του ἐμβαίνει
καὶ η ἐδική του. Αλλὰ τὶ γίνεται, ἂν η δουλευσις του
εἶναι βέβαιος θάνατος, ἐνῷ εἰς τὸν ἀφανισμὸν τῆς πα-
τρίδος του ἔκεινος ἵσως ημπορέσει νὰ γλυτώσῃ; τὶ πρέπει
νὰ εἰπῶμεν διὰ τὸ κάριμα τοῦ Δεωνίδα εἰς τὰς Θερ-
μοπύλας; ἵσως, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι κακόν. Αλλὰ
εἰςάθησαν ἀνθρωποι οἱ ὅποιοι ἐπρόκριναν νὰ ζεῦν ζωὴν θο-
ρυβημένην, κατατρεγμένην, καὶ ασπρον, παρὰ νὰ ὑπα-
κούσουν ἡ νὰ συγτρέξουν εἰς καταχρήσεις, ἀπὸ τὰς ὅποιας
ημποροῦσαν ἥσυχα νὰ ωφεληθοῦν, καὶ χωρὶς νὰ τοὺς ἐλέγξῃ
κανεῖς. Αλλὰ τοῦτο εἶναι δὲν Επικούρειος ἀρετή. Εχ του
ἐναντίου· τὸ σύσημα τῶν Επικούρειών ἀπεβλεπε νὰ συημ-
τίσῃ τὸν ἀνθρωπὸν εὔκολον καὶ συμπαθητικὸν τοῦ ἐπι-
τοῦτου, ἐλεύθερον ἀπὸ βίαια πάθη, φιλάνθρωπον καὶ δί-

καὶ τὰς ιδέας τοῦ καιροῦ του καὶ τῆς πολιτείας του, εὐδιάλλακτον ἔχθρὸν, καλὸν καὶ ωφέλιμον; ἀλλ' ὅχι ἀφοσιωμένον φίλον· εἰς τὴν δημοσίαν του ζωὴν φέλον τῆς εἰρήνης, ἔχθρὸν τῶν διορθωτικῶν μεταλλαγῶν, πρόθυμον εἰς τὴν εὔρεσιν μεθόδων διὰ νὰ ἀναβάλλωνται αἱ δυσκολίαι τοῦ Κράτους ὡς τὴν ἐπερχομένην γενεὰν; διοῦλον τῶν καιρῶν εἰς τους θορυβώδεις χρόνους, ὅχι μόνον διὰ προσωπικοῦς φόβους καὶ συμφέροντα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ίմῃ ἐνα τέλος τῶν θορύβων, ὅποια φατρία κι ἄν ἐπικρατήσῃ.

Ο ίδιος Επίκουρος δῆμως, ἐπανετώτερος ὡς ἡθικὸς παρὲς ὡς συλλογιστὴς, δὲν ἦτον εὐχαριστημένος μ' αὐτὸ τὸ μέτρον τῆς ἀγαθότητος. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ, ὥσε ὁ σοφὸς του νὰ βαλῇ ἐις χαμηλότερον θρονὶ ἡθικῆς ἐντελείας, η̄ νὰ ὑποταχθῇ ἐις τὴν κυριότητα τῆς τύχης, περισσότερον ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῶν ἀλλων φιλοσόφων. Τὰ καυχήματά του εἰς τοῦτο τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἐπίσης ἀλλόκοτα μὲ τὰς τερατολογίας τῶν Στοϊκῶν, καὶ παράδοξα ἐναντιοῦνται μὲ τὰ αἰσθήματα, ὃποῦ ἔχεινος ἐπρόφερεν, ὅταν ἐδιαφένδεν τὴν ἐπικράτειαν τῆς ἡδονῆς. Κάθε ἀγαθὸν ἔλεγε, συνίσατο μόνον εἰς τὴν εὐχαρίστησιν τῶν αἰσθήσεων, κάθε κακὸν εἰς τοὺς σωματικοὺς πόνους, ὃποῦ φοβούμεθα, ὃποῦ ἐνθυμούμεθα, η̄ ὃποῦ αἰσθανόμεθα· μολοντοῦτο ἐδίδασκε κανόνας πῶς νὰ παραβλέπωμεν ὀλότελα καὶ τὰ σκληρότερα σωματικὰ βάσανα, καὶ ἐβεβαίωνεν, ὅτι ὁ σοφὸς ἤμποροῦσε καὶ μέσα σὴν φωτιὰν, κι ἐπάγω σὸν τροχὸν, νὰ φωνάζῃ «ὅλον τοῦτο εἶναι τὸ οὐδὲν.» Αὕτη η ἀντίφασις ήσως θὰ ἐσυμβιβάζετο ἀπὸ Ἑνα, ὃποῦ ἐπρόσμενε ἄλλην ζωὴν μετὰ θάνατον, καὶ ἥλπιζεν, ὅτι ἔνας θάνατος πονημένος κατεσταίνετο μικρὸν καὶ σενοχωρημένον ταξεῖδι διὰ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἀθανασίαν. Άλλ' αὐτὴν τὴν πίσιν ὀλότελα δὲν τὴν ἐγνώριζε τὸ σύσημα τοῦ Επικούρου,

λισα ἐκεῖνος μὲν μεγάλην του πεποίθησιν ἐβεβαίωνεν, ὅτε
ὁ θάνατος ἦτον δλόκληρη φθορά.

Ολαι αἱ ἡδοναι, κατὰ τὴν δόξαν τῶν Επικουρείων,
ἀναφέρονται ἀπὸ πολὺ ὡς ὄλιγον εἰς τὸ σῶμα· μολον-
τοῦτο, αἱ ἡδοναι τῆς ψυχῆς εἶναι μεγαλύτεραι καὶ περισ-
σότεραι ἀφ' ὅσας προέρχονται ἀμέσως ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις,
ἐπειδὴ ἐκείνας τῶν αἰσθήσεων τὰς αἰσθανόμεθα μόνον διὰ
μίαν τιγμήν, ἐνῶ αἱ πρῶται συμπεριλαμβάνουν τὸ περχό-
μένον καὶ τὸ μέλλον. Εκ τοῦτου ἀκολουθεῖ, ὅτι ἡ πρέπουσα
διάταξις καὶ κατάστασις τοῦ νοὸς εἶναι ἡ καθολικὴ τῆς
εὐδαιμονίας πηγή. Οποιος θεμελιώνει τὴν εὐδαιμονίαν του
εἰς τοὺς δυνατοὺς ἔρεθισμοὺς, ἢ εἰς τὰς ζωηρὰς εὐχαριστίσεις
τῶν αἰσθήσεων, αὐτὸς πρέπει νὰ εὑρίσκεται εἰς ἀκατά-
παυστον λαχτάραν καὶ ἀνησυχίαν· ἐπειδὴ μήτε ἡ φύσις τοῦ
ἄνθρωπου, μήτε ἡ φύσις τῶν ἔξωτερικῶν πραγμάτων, προ-
ξενοῦν εὐχαρίστην παντοτεινήν. Εκεῖνος δὲ, ὅποιου τὰ
πάθη χαλινώνονται ἀπὸ σοφίαν καὶ σωφροσύνην, ἐκεῖνος
ἡμπορεῖ νὰ συνειθίσῃ εἰς ζωὴν γαληνικὴν, καὶ ἐπομένως
νὰ ἦναι εὐδαιμων, ἐπειδὴ ἡ ἀπλῆ γαλήνη τοῦ νοὸς, ἀνενώ-
γλητη ἀπὸ πόνον· ἡ λύπην, εἶναι, καθὼς ὁ Επίκουρος
ἐβεβαίωνεν (ἐναντίον τῆς δόξης τῶν Κυρηναϊκῶν), ἡδονὴ,
καὶ ἀπὸ τὰς μεγαλωτάτας. Ο τέτοιος ἄνθρωπος θὰ εἴναι
ἔλευθερος ἀπὸ φόβου, ἢ ἀνησυχίαν, ἐπειδὴ ζηλεύει μόνον
ὅσα ἡ φύσις χρειάζεται, καὶ τὰ ὅποια σπανίως εἶναι δυ-
σκολαπόκτητα. Ο νοῦς του θὰ εἴναι γεμάτος ἀπὸ εὐχα-
ρίστους ἀναθυμήσεις, ἐπειδὴ σέκει εἰς ἡμᾶς νὰ ἐνθυμώμεθα
καὶ νὰ λησμονῶμεν· ὅθεν, ὁ σοφὸς θὰ κρατεῖ κάθε εὔχρεσον
σοχασμὸν, καὶ θὰ ἔξορίζει κάθε ἐνοχλητικόν. Αἱ συνήθει-
αὶ του θὰ εἴναι τέτοιαι, ὡςε νὰ τὸν κάμνουν ὄλιγον ὑπο-
κείμενον εἰς τὰς σωματικὰς ἀσθενείας· μολοντοῦτο, κι' ἂν
ἀσθενήσῃ, θὰ ὑποφέρνει μὲν πομονὴν, ἐνθυμούμενος, ὅτε
οἱ δριψύτεροι πόνοι εἴγαι ὄλιγοχρόνιοι, καὶ οἱ ἀδυνατώ-

περοι μικροχρόνιοι, καὶ ἡ προερχομένη ἀγαλλίασις ἀπὸ τὸν σογασμὸν τῶν περχομένων τους ἥδονῶν, θ' αρκεῖ νὰ τὸν παρηγορῇ. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν κατάστασιν ἡ ζωὴ τοῦ σοφοῦ οὐκ ἔχει περιτσατέον ἥδους παρὰ πόνον· ἡ ἀνίσως ἀπὸ καμμιὰν παράδοξον καὶ ὑπερβολικὴν συμφορὰν, τὰ πράγματα ἔλθουν ἀνάποδα, τουλάχιστον, ὅταν ἡ ζωὴ καταντήσῃ ὀλόκληρην κακὸν, ἐκεῖνος θὰ εἴναι ἄζιος, καὶ θὰ ἔγει τὴν θέλησιν, νὰ τὴν ἀφήσῃ.

Επειδὴ δὲ Επίκουρος ἔλεγεν, ὅτι ἐθεμελίωνε τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἥδους εἰς τὰς κοινὰς ἴδεας καὶ τὰς φυσικὰς ὄρυχες τῶν απαιδεύτων ἀνθρώπων, εἶναι φυσικὸν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἐκεῖνος μετεγειρίζετο καὶ τὴν λέξιν ἥδουν κατὰ τὸ νόημα, ὃποῦ γενικῶς δίδεται εἰς αὐτὴν. Αλλὰ δὲν ἡμεταρρουμεν νὰ τὸ ὑποθέσωμεν τοῦτο, ἀφοῦ ἐκεῖνος ἐβεβαίωνεν, ὅτι ἡ ἀπουσία τοῦ πόνου ἡταν ἡ μεγαλητέρα ἥδουν. Εκεῖνο ὃποῦ οἱ Επικούρειοι ἐβεβαίωναν, ὅτι ἔσεχε στὴν θέλησιν τοῦ κάθε ἀνθρώπου νὰ ἐνθυμᾶται καὶ νὰ λησμονῇ ἐκεῖνο ὃποῦ θελει, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἡ ὁξύτης τοῦ πόνου ἡμπορεῖ πολὺ καλὺς νὰ γλυκανθῇ μὲ τὴν ἐνθύμησιν ἀπερασμένων ἥδονῶν, αὐτὸς εἶναι βεβαιώσεις ὃποῦ ἡμπορεῖ ν' ἀναιρέσῃ ἡ πεῖρα κάθε ἀνθρώπου. Παρομοίως σφαλερὰ εἶναι καὶ ἡ βεβαίωσις, ὅτι οἱ δριμεῖς πόνοι εἶναι ὀλιγοχρόνιοι, καὶ οἱ μακρούχρονοι ὑποφερτοί. Τὸ ὀλιγόχρονον καὶ μακρόχρονον είναι λέξεις ἀναφορικαί. Ο ἀνθρωπος, ὃποῦ ἐξαπλώνει τὰς ἴδεας του εἰς ἀθανασίαν, ἡμπορεῖ εὔκολα νὰ σογασθῇ ὀλιγοχρόνιον τὸν πόνον, ὃποῦ πάντοτε αἰσθάνεται ἀπὸ τὰ σπάργανα ὡς τὸν τάφον. Αλλ' ἐκεῖνος ὃποῦ μόνον ἀποβλέπει σὴν πρόσκατρον αὐτὴν ζωὴν, καὶ ἐλπίζει νὰ φθάσῃ σοὺς σαράντα ἡ ὄγδοηντα χρόνους, θὰ τὸ σογασθῇ πολὺ σκληρὸν ἀν περάση τους δέκα ἀπ' αὐτοὺς μὲ τὴν ποδάγραν, ἡ μὲ τὴν πέτραν· καὶ ἀκόμη σκληρότερον, ὃν ὅλη ἡ ζωὴ του βασιγιασθῇ μὲ κληρονομηταῖς ἀρρωστίαις. Οὕτως ἀδύνατη είναι

κάθε δοκιμὴ τοῦ νὰ θεμελιώσῃ τὶς τὰς ὑψηλὰς καὶ δυ-
σχόλους ἀρετὰς ἐπάνω εἰς ἔκεινο τὸ μέρος τῆς φύσεως τοῦ
ἀνθρώπου, ὃποῦ ἔχει κοινὸν μὲ τὰ ἄλογα ζῶα. Αἱ δόξαι
τοῦ Επικούρου ἡμπειροῦν εἴκολα νὰ ἐφοδιάσουν τὸν ναύτην
τῆς καλοκαιριᾶς, ἀλλ' ὅταν φουρτουνιάσῃ καὶ λυγίζουν τὰ
κατάρτια, τότε χρειάζονται δυνατώτερα μέσα διὰ ταξε.-
δευμα.

Ο Επίκουρος ἀμελοῦσε τὴν λογικὴν, ἀλλὰ κατεγίνετο πολὺ εἰς τὴν φυσικὴν, παραδεχόμενος, τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀτομικοῦ συστήματος τοῦ Δημοκρίτου, μὲ κάποιας μεταβολᾶς, καὶ πολλὰς εἰς τὸ γειρότερον. Οὔτε ἐγνώριζε καλα, οὔτε εἶχεν εἰς ὑπόληψιν τὰς μαθηματικὰς ἐπισήμας, εἰς τὰς ὁποίας ἐφημίζετο ὁ Δημόκριτος. Εβεβαίωνε, καθὼς ὁ Δημόκριτος, ὅτι ὅλα τὰ ὅντα ἦταν ὄλικὰ, ὅτι ἡ ὄλη ἥτον ἀείδιος, ὅτι δὲν ὑπῆρχε δημιουργικὴ ἢ κυβερνητικὴ πρόνοια. Υπῆρχαν, ἐλεγε, Θεοί, αἰωνίως, ἀπείρως καὶ ἀμεταβλήτως εὐδαιμονες, ἀλλὰ βαλμένοι χωριςά ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ ὅτι δὲν τοὺς ἔμελλε τίποτε περὶ αὐτοῦ. Οτι δὲν ἔπρεπε νὰ τοὺς φοβούμεθα, ἢ νὰ ἐλπίζωμεν τίποτε ἀπ' αὐτούς· ἀγκαλὰ ἥτον πρέπον νὰ τοὺς λατρεύωμεν διὰ τὴν ἐντέλειαν τῆς φύσεώς των.

Μ' ὅλας τὰς τύσας φανερὰς ἀντιφάσεις, μὲ νοῦν ὅχι
ἀξιοθαύμασον, καθόσον ἡμποροῦμεν νὰ κρίνωμεν, εἴτε διὰ
τὴν ἔκτασιν τῶν γνώσεών του, εἴτε διὰ εὐκρενῆ φάριβειαν,
καὶ συχνὰ μὲ ἀξιόρεμπτον ἀδυναμίαν συλλογισμῶν, καὶ
αὐθάδειαν βεβαιώσεων, ὁ Επίχαυρος μολοντοῦτο, κατεστήνη
τὸ εἶδωλον πολυαριθμού αἱρέσεως εἰς ὅλου τὸν τότε πο-
λιτισμένον κύριον, καὶ τὸν ἐσέβοντο σχεδὸν περισσότερον,
ἀφ' ὃ, τι ποτὲ ἐσεβάσθησαν τὸν Πλάτωνα, η τὸν Αριστο-
τέλη. Αὐτὸ δὲν προήρχετο ἀπὸ τὴν εὐφράδειαν τῶν συγ-
γραμμάτων του, ἐπειδὴ τὸ ὑφος του ἦτον ἀπλοῦν καὶ
ἀκαμψον. Κατὰ δυσυχίαν, ὅλα τὰ συγγράμματά του οὐκ

Οὐσαν, εἰς τρόπον ὅτι, δὲν ἡμποροῦμεν νὰ εἰπῶμεν ποῖα
ἡταν τὰ ἀληθινά των προτερήματα· ἀλλ' εἶναι πιθανόν, ὅτι
τὸ θαυμασότερόν τους μέρος ἡτον ἡ καλὴ πρακτική των ἔν-
νοια γεμάτη ἀπὸ παραγγῆσεις περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς
καὶ ὁδηγίας, καὶ ἡ ἀφθονία ἐπιχειρημάτων καὶ παραδειγ-
μάτων, ὅποια ἡμποροῦσαν εὔχολιότερα νὰ ἐμβάσουν εἰς τὰ
μεσαῖα πνεύματα τὰς γέδονάς καὶ τὰς ἀνταμοιβὰς τῆς
ἀρετῆς. **Εἰς αὐτὰς** ἐπροσθέτετο ἡ ἐπίρροια τῶν εὐπρο-
σηγόρων του τρόπων, καὶ ὁ ἀξιαγάπητός του χαρακτὴρ καὶ
διαθεσις. **Προσέτι,** αἱ ἴδιαι του ἀρχαὶ εἶχαν κάποιαν θελ-
κτικότητα, ἐπειδὴ ἐβάρυνχν τὸν νοῦν καὶ τὴν προσοχὴν ὀλι-
γώτερον ἀπὸ ἐκείνας τῶν ἄλλων φιλοσόφων, καὶ ἔδιδαν
κάποιαν μεγαλητέραν ἔκτασιν σὰς πράζεις τοῦ ἀνθρώπου.
Μολοντοῦτο, ἀνίσως κανεὶς τὰς ἐκκτηγόρεις, ὅτι ἐνδυ-
νάμωναν τὴν ἀσωτείαν, ἔτοιμην ἔδιδε τὴν ἀπόκρισιν ἡ
σώφρων καὶ ἄμεμπτος ζωὴς τοῦ θεμελιωτοῦ καὶ ὅλων τῶν
ὑπαδῶν του. Καὶ ἀληθινὰ, ἀν δὲ κανόνες αὐτοῦ τοῦ σχο-
λείου ἡταν ὀλιγώτερον αὐτοῖς ἀπὸ τοὺς τῶν ἄλλων, φαί-
νεται ὅτι, τουλάχιστον εἰς κάποια πράγματα, ἀκριβέστερα
τοὺς ἐφύλατταν. Οἱ Επικούρειοι, ως σῶμα θεωρούμενοι,
ἡταν διὰ πολὺν καιρὸν ἐπαινετοὶ διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους
ἀδελφικὴν ἀγαθότηταν καὶ ἀν ἡ ἀσκησίς των δὲν ἐπέτυχε
νὰ δυναμώσῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὰς αὐτοτέρας ἀρετὰς,
ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐνδυνάμωνε τοὺς φυσικοὺς πόθους,
ἀντὶ νὰ τοὺς καταπνέγῃ, καὶ ἡτον ἐλεύθερη ἀπὸ τὸν
κίνδυνον, ὅποιο πάντα ἐσυντρόφειε τὴν φαινομένην αὐτο-
ρότητα τῶν Στοιχῶν, ἡ ὅποια, προσπάθωντας νὰ κάμη
γέρωας, κάποτε ἔκαμνεν σκληροκαρδίους ὑποκριτάς.

Μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἡθικῶν καὶ μεταφυσικῶν συζητήσεων, δὲν ἔμεινεν ἀκαλλιέργητος ἡ μαθηματικὴ ἐπιτίχμη. Κίς τὸν καιρὸν τοῦ Σόλωνος, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἔφερεν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον κάποιας ἀξιολόγους ἀληθείας τῆς Γεω-

μετρίας καὶ Αστρονομίας. Εκαμενοι γνωστὰς πολλὰς ιδιότητας τῶν τριγύρων καὶ τῶν κύκλων ἐβεβάζουσε τὴν σφρογγυλότητα τῆς γῆς, ἔξηγησε τὴν φύσιν τῶν ἐκλειψεων, καὶ καθαυτὸ προείπε μίαν ἐκλειψιν τοῦ ήλιου. Τὰς ἀνακαλύψεις του τὰς ἐξηκολούθησαν οἱ Ιωνικοὶ φιλόσοφοι, οἱ μαθηταί του. Ο **Πυθαγόρας** παρομοίως, μολονότι δοσμένας εἰς τὰ ἡθικὰ καὶ τὴν **Θεολογίαν**, δὲν ἠμέλησε τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν **Φυσικήν**. Επλάτυνε τὰ ὅρια τῆς Γεωμετρίας, καὶ ἐμβασε τὰς ἐπισήμας τῶν ἀριθμῶν καὶ τῆς **Μουσικῆς**, μολονότι ἀναπόδιαζε τὰς ἀριθμητικάς του θεωρίας, ὀνειρευόμενος μυστηριώδεις ιδιότητας εἰς κάποιους ἀριθμοὺς καὶ συμπτώσεις. Κατὰ δυσυχίαν, ἀπὸ τὰ ταξείδια του, ὅπου καθὼς λέγουν, ἐφύκασεν ως τὴν Ινδίαν, ἐφερε μαζῇ του, μὲ τὴν παιδείαν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Χαλδαίων, τὴν κλίσιν ὅπου ἔκεινοι εἶχαν διὰ τὰ μυστήρια, καὶ τὰς ἄλληγορικὰς μεταμορφώσεις. Αἱ ιδέαις ἔκεινου καὶ τῶν ὄπαδῶν του, ἐβάζοντο πολλάκις εἰς σίχους καὶ ἐκφράζοντο αἰνιγματωδῶς, ώσε εἴναι δύσκολον νὰ συμπεράνωμεν ἀπ' αὐτὰς τὴν ἔκτασιν τῶν γνώσεών του. Εκαμαν θέναια πολλὰς προόδους εἰς τὴν Αριθμητικὴν καὶ Γεωμετρίαν ἐφαρμόζοντες ὅμως αὐτὰς τὰς ἐπισήμας εἰς τὰ φυσικὰ πράγματα, δὲν ἐπέτυχαν πολύ. Μολιντοῦτο, εἶπαν πολλὰς ἀληθείας περὶ τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου, τὰς ὄποιας οἱ διάδοχοί των ἀπέρριψαν· καθὼς ἔκεινας δηλ.: ὅτι ἡ γῆ σρέφεται ἐπάνω τὸν ἀξιωνάτην, καὶ ὅτι αὐτὴ, καὶ οἱ πλανῆται, κινοῦνται τριγύρω τοῦ ήλιου.

Τὰς μαθηματικὰς ἐπισήμας τὰς ἡκολούθησεν ὁ **Πλάτων** καὶ πολλαὶ τῶν ὄπαδῶν του μὲ πνεῦμα παρόμοιον μ' ἔκεινο τῶν **Πυθαγορείων**. Λέγεται, ὅτι ἔκεινος ὁ ἴδιας ἐφεύρε τὴν μέθοδον τῆς ἀναλύσεως, ἡ ὅποια βεβαιώνει τὴν ἀληθείαν ἡ τὸ ψεῦδος μιᾶς προτάσεως, ἔξετάζωντας τὶ θ' ἀκολουθήσει, ἀν ύποτεθῆ ἡ ἀληθεία της. Λν μ.' αὐτὸν τὸν πρόπον

φθάσωμεν εἰς ψεῦδος, η̄ πρότασις πρέπει νὰ εἶναι ψευδός· ἀν εἰς ἀληθειαν γνωσὴν, τὴν σοχαζόμεθα ὡς ἀληθινὴν· καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀναποδογυρίζοντες τὰ ἵγνη τοῦ ἐπιχειρήματος, ημποροῦμεν νὰ κάμωμεν τὴν καθαύτῳ ἀπόδειξίν του. Η μέθοδος η̄ ἀναλυτικὴ, θεωρουμένη ὡς μέσον ἐφευρέσεως, εἶναι πολὺ προτιμότερη ἀπὸ τὸν συνθετικὸν συλλογισμὸν, η̄ ἀπ' ἔκεινον ὅποι προχωρεῖ ἀπὸ γνωρισμένας ἀληθειας πρὸς τὸ πρᾶγμα ὅποι πρέπει ν' ἀποδειχθῇ· ἐπειδὴ, μ' αὐτὸν τὸν ὕσερον τρόπον, εὑρίσκεται δρόμος διὰ ἓνα τάδε μερικὸν ἀποτέλεσμα, ἐνῷ μὲ τὸν πρῶτον, καὶ εἴ τις ἀποτέλεσμα, ἀν ἔναι γνωσὸν ἀνταποκρίνεται τὸν σκοπὸν. Απὸ αὐτὸν καὶ ἄλλας ἀνακαλύψεις, μεταξὺ τῶν ὅποιων ἦταν αἱ πρωτεύουσαι ἴδιότητες τῶν τριῶν κονικῶν τομῶν, η̄ Σχολὴ τοῦ Πλάτωνος ὥρελησε πολὺ τὴν Γεωμετρίαν. Οἱ Πλατωνικοὶ, παρόμοια μὲ τοὺς Πυθαγορικοὺς, ἀμελῶς ἐθεωροῦσαν τὴν φύσιν, καὶ εἶχαν ἴδεις δεισιδαιμονικὰς τῆς συμμετρίας, καὶ ἀναλογίας τῶν ἀριθμῶν· ἀλλ' ἐδοξαζόν, ὅτι η̄ γῆ ἦτον ισάμενη, καὶ ὅτι περὶ αὐτὴν ἐγύριζεν ὁ ἥλιος, οἱ πλανῆται καὶ η̄ οὐρανίος σφαῖρα. Εδῶ ἐσυμφωνοῦσαν μὲ τὸν Αριστοτέλη καὶ τοὺς ἀπαδούστου, οἱ ὅποιοι, μολοντοῦτο, ἐσυλλογίζοντο καὶ ἐπαρατηροῦσαν ἀκριβέστερα τὴν φύσιν, ἀλλὰ δὲν ἦταν ἵσοι μ' ἔκεινους σὴν μαθηματικὴν.

Τὸ Ηεριφημότερον Σχολεῖν τῶν Μαθηματικῶν ἐπισπλῶν εὑρίσκετο εἰς τὴν νευσύστατον ἀποικίαν τῆς Αλεξανδρείας. Η ἐμπορικὴ φήμη τῆς πόλεως, καὶ η̄ μεγαλοπρέπεια τῶν Ηγεμόνων τῆς ἔκραζεν ἐκεῖ ὅσους γραμματισμένους ἔζητοῦσαν νὰ κάρησην τύχην. Ο πρῶτος Ητολεμαῖος, ὁ οὗτος τοῦ Λάγου, μὲ ἀδρότατα ἔζοδα συνεκάλεσε σὴν αὐλὴν τοῦ τοὺς περιφηματάτους διδασκάλους. Όλοι, ὅσοι ἀπὸ ἔνδειαν, η̄ ἀπὸ φατριασικοὺς θορύβους ἀφῆγαν τὴν πατρίδα των, ἔκει εύρισκαν ἀφθονίαν, ἀσφάλειαν καὶ μεγα-

λόδωρον φιλοξενίαν· Όλαι αἱ φιλοσοφικαὶ αἱρέσεις εὔρισκαν ὄμοιῶς καλὴν ὑποδοχὴν, καὶ ὅλαι αἱ διαφοραὶ ὅπου ἐξεγώριζαν τὰ Σχολεῖα τῶν Αθηνῶν, ἐφιλονεικοῦντο μὲν ἕπον ἀγχίνοιαν εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Αἰγύπτου. Τὸ ἔργον ὃπου ἀρχισεν ὁ θεμελιωτὴς τῆς βασιλείας, τὸ ἔξακολούθησε μὲν ζῆλον ὁ υἱός του Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, καὶ μὲ μεγαλοπρεπέστατα κατασήματα ἐπροσπάθησε νὰ τὸ ἐπαυξήσῃ. Εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν τῶν Ηγεμόνων ἐσυσήθη ἡ περίφημος βιβλιοθήκη εἰς τὴν Αλεξανδρείαν, ἡ μεγαλύτερη ὅπου εἶχεν ὁ κόσμος, καὶ τὴν ὅποιαν, κατὰ δυσυχίαν, ἔκαυσαν οἱ Αραβεῖς, ὅταν ἐκυρίευσαν ἐκείνην τὴν πόλιν. Εσυσήθη προσέτι Σχολεῖον, ὃποῖον ἀκόμη ἐσώζετο εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων, ὃ, που οἱ πεπαιδευμένοι ἐθρέφοντο μὲν ἔξοδα τοῦ κοινοῦ, καὶ ἀφιερώνοντο ὀλόκληρα τὴν ἐπισήμην. Εκεῖ ἐνδυναμώνετο κάθε εἶδος μαθήσεως· ἀλλὰ καντὰ εἰς τὰ μαθηματικὰ, ἐκεῖναι αἱ μαθήσεις διὰ τὰς ὅποιας ἡ Λαζανδρινὴ Σχολὴ εἰδικώτερον ἐφημίσθη, ἥταν ἡ Κριτικὴ, ἡ Φιλοσοφία, καὶ ἡ Αρχαιολογία.

Εκεῖ ἦνθισεν ὁ Εὐκλείδης, ὁ συγγραφεὺς τῶν τοιχείων τῆς Γεωμετρίας, σύγγραμμα, ὃποῦ ὡς τώρα ἐσάθη ἀπαραμιλλον, κατὰ τὴν καθαρότητα, σαφήνειαν καὶ λογικὴν ἀκρίβειαν τῶν συλλογισμῶν. Ο Εὐκλείδης, ὅχι μόνον κατέταξε, καὶ κατὰ σειρὰν ἀπέδειξε τὰς θεμελιώδεις ἀργάς τῆς ἐπισήμης, ἀλλ' ἔξαπλωσε καὶ τὴν ἐφαρμογὴν της. Εἰς τοῦτο δῆμος δὲν ἦμποροῦμεν ἀρκετὰ νὰ τὸν θκυμάσωμεν, ἐπειδὴ δέν μᾶς σώζονται τὰ περὶ αὐτοῦ τοῦ ὑποκειμένου συγγράμματά του. Εκείνος ἐδόθη ὅλος εἰς τὴν καθαρὰν μαθηματικὴν· ἄλλοι δῆμοι ἀπὸ τοὺς Αλεξανδρινοὺς φιλοσόφους ἐκαλλιέργησαν μὲν ἐπίδοσιν τὰς φυσικὰς ἐπισήμας, καὶ μάλιστα τὴν Ασρονομίαν· καὶ αὐτοὶ φχίνονται, ὅτι ἐσάθησαν οἱ πρῶτοι, ὃποῦ πρακτικὰ ἐγνώρισαν πόσον ὠφελεῖ ἡ ἀνθριβὴς καὶ ἐκτεταμένη τῆς φύσεως παρατήρησις.

Εἰς τὸ μεταξὺ τοῦτο ἀνεφάνη εἰς τὴν Σικελίαν ἔνας μαθηματικὸς, ὃποῦ ὅχι μοναχὸς ἐξεπέρασεν ὅλους τῶν συγχρόνους του, ἀλλὰ ἐκόντευσε νὰ προειπῇ κάποιας ἀπὸ τὰς ἐφευρέσεις, ὃποῦ ἐτίμησαν τὴν ἐπισήμην τῶν νεωτέρων αἰώνων. Αὐτὸς ἦτον ὁ Συρακούσιος Αρχιμήδης ὁ ὃποῖς ἐπαύξησεν εἰς κάθε μέρος τὴν Γεωμετρίαν, καὶ μάλιστα τὸ μέρος τῆς ὃποῦ ἐξετάζει τὰ καμπυλόγραμμα σχήματα, καὶ τὰ σερεά. Εκεῖνος ἐπλησίασε τὴν ἀναλογίαν, ὃποῦ ἡ περιφέρεια τοῦ κύκλου ἔχει πρὸς τὴν διάμετρόν της, καὶ ἔδωσε τὸ πρῶτον παράδειγμα τοῦ νὰ προσδιορίζεται ἀκριβῶς τὸ ἐμβαδὸν μιᾶς καμπύλης, ἀποδείχνωντας, ὅτι ἔκεινο τῆς παραβολῆς εἶναι ἵσον μὲ δύω τρίτα τοῦ περιγραφομένου παραλληλογράμμου. Απέδειξεν, ὅτι ἡ παραβολαιδὴς εἶναι ἴση μὲ τὸ ἥμισυ, καὶ ἡ σφαῖρα μὲ δύω τρίτα, τοῦ ἐμπεριέχοντος αὐτὰς κυλίνδρου· καὶ δι' αὐτὴν τὴν ὕσερην ἐφεύρεσιν τόσον πολὺ εὐχαριστεῖτο, ὅτε εδιόρισε τὸ σύγκρατο τῆς σφαῖρας καὶ κυλίνδρου νὰ γαραχθοῦν εἰς τὸ μνῆμά του. Αν ἦτον μέγας γεωμέτρης, ἦτον ἐπίσης μέγας μηχανικός. Πρὸ τοῦ καιροῦ του, ἡ μηχανικὴ καὶ ἡ ὑδροσατικὴ, οὔτε σχεδὸν ὑπῆρχαν ως ἐπισήμαι. Εκεῖνος τὰς εθεμελίωσε καὶ τὰς δύο εἰς βεβαίας βάσεις, καὶ τὰς ἐπλούτισε μ' ἀξιολόγους ἐφευρέσεις. Εδωσε πρῶτος τὴν ἰδέαν τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος, καὶ τὸ μετεγειρίσθη μὲ πολλὴν εύφυΐαν, νὰ προσδιορίσῃ τὴν κατάστασιν τῆς ισορροπίας εἰς τὰ σερεά σώματα. Πρῶτος ἔθεσε τὴν ἀργὴν, ὅτι ἔνα σῶμα βουτάμενον εἰς ἔνα ὑγρὸν γάνει θαρρὸς ἵσον μὲ ἔκεινο τοῦ ὑγροῦ ὃποῦ ἀποτοπίζεται· ἔδειξε, πῶς νὰ εὑρίσκωνται αἱ εἰδικαὶ βαρύτητες τῶν σωμάτων, καὶ ἔλυσε πολλὰ περίεργα προβλήματα περὶ τῆς ισορροπίας τῶν σωμάτων μέσα εἰς τὰ ὑγρά.

Ἔτον ἐπίσης ἐμπειρότατος εἰς τὴν πρακτικὴν μηχανικὴν, ἀγκαλὰ καὶ πολλαὶ ἀπὸ τὰς θαυμαστὰς ἐφευρέσεις του ἀνησκαν μαζῆ του, διὰ τὴν πρόληψιν ὃποῦ αὐτὸς ἐλαβεν από

τοὺς Πιθαγορικούς καὶ Πλατωνικούς, οἱ ὅποιοι τὸ ἐποχάζοντο κατώτερον τῆς ἀξίας τοῦ φιλοσόφου τὸ νὰ φυλάττῃ σημειώσεις τέτοιων ἐφευρέσεων, ἢ νὰ τὰς θεωρῇ ἄλλεως, εἰμὴ ὡς πάρεργα, ἐνῷ κατεγίνετο εἰς τὴν ζήτησιν τῶν ἀφηρημένων ἀληθειῶν. Η μεγαλητέρα του δόξα ἐσάθη ἡ διαφένδευσις τῶν Συρακουσῶν, ὅταν ἐπολιορχοῦντο εἰς τὸν δεύτερον Λιβυκὸν πόλεμον, ἀπὸ τὸν Ρωμαϊκὸν στρατηγὸν Μάρκελλον. Η μεγάλη δύναμις τῶν πολιορκούντων Ρωμαϊκῶν, καὶ ἡ περίφημος ἀξιότης τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν, καταγοῦσαν ἀδύναται ἀπὸ τὸ μοναχὸν πνεῦμα τοῦ Αρχιμήδους. Η ἐπιδεξιότης του ἔχαλοῦσεν ὅλα τὰ σχέδια τῶν Μηχανικῶν τοῦ ἔχθροῦ, ὁ ὅποιος δὲν ἦμποροῦσε νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὰς ζημιὰς ὅποι τοῦ ἔκαψαν· αἱ μηχαναὶ τοῦ Αρχιμήδους. Άν τὰ Ρωμαϊκὰ πλοῖα ἐκόντευαν σὰ τείχη τῆς πόλεως, ἔκαίσαντο, ἐβουλιάζοντο, ἡ ξαρμακτώνοντο· ὅν οἱ στρατιῶται ἐπρογωροῦσαν, ἐφαγεύοντο ἀπὸ τόξο, ἢ ἐσυντρίβοντο ἀπὸ λίθους. Ως τέλους, ἔκεινοι ἀποφασισικὰ δὲν ἤθελαν νὰ ὑποβληθοῦν εἰς τὰ τρομερὰ ἀποτελέσματα τῶν Συρακουσίων μηχανῶν. Λέγουν, ὅτι ὁ Αρχιμήδης μὲ τὴν ὀπτικήν του ἐπισήμην, ἔκαυσε τὰ πλοῖα τοῦ ἔχθροῦ, βάζωντας ἐναὶ ἀριθμὸν καθρεπτῶν εἰς τέτοιον τρόπῳ, ὥστε ἐσυγκέντριζαν τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου καὶ τὰς ἔρριπταν κατ' ἀκείνων. Οτι αὐτὸς εἶναι δυνατὸν, ἀπεδείγθη ἀπὸ τὰ πειράματα τῶν νεωτέρων· ἀλλ' ὅτι καὶ νὰ ἔγινε τότε ἀληθινὰ εἶναι δυσκολοπίζευτον, παρατηρῶντας τὴν μεγάλην δυσκολίαν τοῦ συντεριάσματος, καὶ τὴν πιθανότητα, ὅτι, ὁ κόπος πολλῶν ὠρῶν ἦμπορεῖ νὰ χαθῇ, ἀλλαζώντας μοναχὰ τῶν πλοίων τὴν θέσιν. Τὸ πρᾶγμα τ' ἀναφέρουν πολλοὶ Συγγραφεῖς, ἀλλὰ πολλοὶ δὲν τὸ πιστεύουν, ἐπειδὴ ὁ Πολύβιος δὲν τὸ ἀναφέρει ὅλότελα. Τόσον μόνον εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Μάρκελλος ὑπεγραψεώθη νὰ μεταβάλῃ τὴν πολιορκίαν εἰς ἀποκλεισμόν. Η πόλις ὅμως ὡς τὸ τέλος

ἐπάρθη μὲν αἰφνίδιον ἐπιδρομήν. Οἱ Αρχιμῆδης ἔγαλη εἰς τὸν θόρυβον τῆς ἐφόδου, ἐνάντια καὶ τῆς θελήσεως καὶ τῶν προσαγῶν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ρωμαίων.

Εἰς τὴν ἴδιαν ἐποχὴν ὁ Ερατοσθένης καὶ ὁ Απολλώνιος ἀνθεῦσαν εἰς τὴν Αλεξανδρειαν. Οἱ πρῶτοι ἦτον περίφημοι γεωμέτρης καὶ ἀστρονόμος, ἥττωρ, ποιητὴς, καὶ ἀρχαιολόγος, καὶ ὁ πατὴρ τοῦ κοινοῦ συσκόματος τῆς Παλαιᾶς Χρονολογίας. Γέμικάσσε νὰ λογαριάσῃ τὸ μέγεθος τῆς γῆς, παρατηρῶντας τὸ Ζενίθ διάσημα τοῦ ἡλίου εἰς τὴν Αλεξάνδρειαν τὸ μεσημέρι τῆς εἰς τὴν μέσην τοῦ θέρους ἡμέρας, ὅταν τὰ ὄρθα ἀντικείρενται εἰς τὴν Συήνην, όποιη ἦταν σχεδὸν τὸν ἴδιον ισημερινόν δὲν ἔκαμναν διόλου ἵσκιον. Οὕτως ἔκεινος ἡὗρε τὴν διαφορὰν τοῦ πλάτους, ἀπὸ τὸ ὄποιον, γνωρίζωντας τὴν ἀπόστασιν τῶν Δύων ἐκείνων τόπων, ἦτον εὐχολον νὰ λογαριάσῃ τὴν περιφέρειαν τῆς σφαιρᾶς. Αφτε πολλὰ ἀξιότιμα συγγράμματα, όπου τὰ περιεστότερα ἔγαθησαν, τόσον περὶ Αστρονομίας, όσον περὶ καθαρᾶς μαθηματικῆς. Εἰς τὴν μαθηματικὴν ὅμως τὸν ὑπερέβη ὁ Απολλώνιος, τὸν ὄποιον φαίνεται, ὅτι μὲ δίκαιον ἐνόμιζεν ὡς τὸν πρῶτον τῶν παλαιῶν Γεωμετρῶν, ἐκτὸς τοῦ Αρχιμήδους. Ήμεῖς, τὸ προτέρημα τοῦ Απολλωνίου τὸ γνωρίζομεν μόνον ἀπὸ Ἑνα τῶν καλητέρων σωζομένων του συγγραμάτων, τὸ περὶ τῶν Κονικῶν Τομῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, φαίνεται, ὅτι τὰ μαθηματικὰ δὲν ἔκαμεν προχώρησιν, ως τὸν καιρὸν τοῦ Διοφάντου, όποιη ὑποθέτουν ως ἐφευρετὴν τῆς Αλγέβρης, καὶ ἀκμάσαντα πρὸς τὸν τέταρτον αἰῶνα μετὰ Χριστοῦ. Εἰς τὸ μεταξὺ, ὁ Ιππαρχος, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Πτολεμαῖος, ἔδωσαν προόδους εἰς τὴν Αστρονομίαν. Λύτοι ἐπροσδιόρισαν μὲ ἀκρίβειαν πολλὰς οὐσιώδεις προτάσεις, ως τότε ἀγνώσους ἔκαμψαν παρατηρήσεις μεγάλας καὶ ἀκριβεῖς, καὶ ἔκτισαν ἐπάνω σ' αὐτὰς ὑποθέσεις περὶ τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σω-

μάτων, αἱ ὅποιαι ἔζηγοῦσαν ὅλας τὰς ἀνωμαλίας, καὶ ἐδίδαν
τὰ μέσα νὰ προσδιορίζεται ἡ φαινομένη κίνησίς των, χωρὶς
νὰ μακρύνθῃ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν.

Ο Ιππάρχος, ὃποῦ ἤκμασε πρὸς τὸ 160 ἔτος Η. Χ. ἐλο-
γάριασε τὸ μάκρος τοῦ ἥλιακοῦ χρόνου μὲ περιποτέρην ἀκρί-
βειαν, συγκρίνων τὰς μιὰν παρατηρησιν ὃποῦ ἔκαμεν τῆς σιγμῆς,
ὅταν ὁ Ήλιος ἦλθεν εἰς τὸν ίσημερινὸν, μὲ μίαν ἄλλην, ὃποῦ
ἔκαμεν ὁ Αἰσίαρχος εἰς τὴν Σέμον 145 χρόνους προτίτερα.
Ἐλογάριασεν ἀκριβέστερα ἀπὸ τοὺς προκατόχους του τὸ κατὰ
σύγκοιτιν μέγεθος τοῦ Ήλίου, τῆς Σελήνης, καὶ τῆς Γῆς, πα-
ρατηρῶν τὰς φαινομένας διαμέτρους καὶ τὰς ὄριζοντικὰς
παραλλάξεις τοῦ Ήλίου, τῆς Σελήνης, καὶ τῆς διαμέτρου
τοῦ ίσκιου τῆς Γῆς, ὅταν ἡ Σελήνη ἀπερνοῦσε μέσον ἀπὸ τὸν
Διὰ νὰ ἔζηγήσῃ τὴν φαινομένην ἀτατκον κίνησιν τοῦ Ήλίου,
τὸν ὑπόθετεν, ὅτι ἐγύριζεν εἰς ἕνα ἔκκεντρον κύκλον, ἢ εἰς
ἕνα ὃποῦ δὲν εἶχε κέντρον του τὴν Γῆν. Επροχώρησε κάμ-
ποσον εἰς μιὰν θεωρίαν περὶ τῆς Σελήνης. Αὐτὸς πρῶτος
ἔκαμε κατάλογον τῶν ἀσέρων· καὶ συγκρίνων τὰς τὰς ἐδικάς
του μὲ τὰς παλαιοτέρας παρατηρήσεις περὶ τῆς θέσεως ἐκεί-
νων, ἀνεκόλυψεν ἐκείνην τὴν μεταβολὴν εἰς τὴν θέσιν τῶν
τροπικῶν σημείων, τὴν ὅποιαν ἡμεῖς ὀνομάζομεν τὴν Προα-
γωγὴν τῆς ίσημερίας.

Εἰς τὸν δεύτερον αἰῶνα μετὰ Χριστὸν, ὁ Πτολεμαῖος ἐπανέ-
λαβε τὸ ἴδιον ἔργον. Εκάμε πληρέστερον κατάλογον τῶν ἀσέρων.
Παρεδέχθη τὴν θεωρίαν τοῦ Ιππάρχου τὴν περὶ τοῦ Ήλίου,
καὶ κατεσκεύασεν ἄλλον ἐδικόν του περὶ τῆς Σελήνης καὶ
τῶν Πλανητῶν. Εφαντάσθη, ὅτι ἡ Σελήνη, ἐγύριζεν εἰς ἕνα
κύκλον, τὸν ὑπὸιον ὀνόμαζεν τὸν ἐπίκυκλόν της, γύρω ἐνὸς κέν-
τρου, τὸ ὑπερον κι' αὐτὸ ἐγύριζεν εἰς ἕνα ἔκκεντρον κύκλον τρι-
γύρω τῆς Γῆς· ἐνῷ καὶ αὐτὸς ὁ ἔκκεντρος κύκλος ἔκαμψε τὸν
γύρον του εἰς τρόπον, ὡςε νὰ ἀλλάζῃ τὴν θέσιν τῶν ἀψίδων,
(τὰ πλησιέστερα καὶ τὰ ἀπότερα σημεῖα ἀπὸ τὴν Γῆν).

Αἱ ἐπινοήσεις του διὰ νὰ ἔξηγήσῃ τὰς κινήσεις τῶν Πλανατῶν
ἡταν τῆς ἴδιας φύσεως· καὶ μὲν δὲ τὰς δυσκολίας ὅπου ἐπρε-
πε νὰ ἐνταμώσῃ εἰς ἓνα σύσημα, ὅπου πάντα ὑπέθετε τὴν
γῆν εἰς τὸ κέντρον τοῦ παντός, ἐδίδαξεν ἓνα σύσημα ἀσρο-
νομίας, τουλάχιστον ἀρκετὸν διὰ τὰς πρακτικὰς χρήσεις τῆς
ἐπισήμης. Τὸ σύσημά του ἡκολούθησε νὰ διδάσκεται ως
τὸν **τέταρτον αἰῶνα μετὰ Χριστοῦ**.

Επιλογος.

Η Ισορία τῶν Ελλήνων τελειώνει ἐδῶ ως τὴν κατασρο-
φὴν τῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας, ἀφοῦ ἰχνογραφήθη ἡ κατάστασίς
των ὑποκάτω τῆς Ρωμαϊκῆς ἔξουσίας, καὶ ἐδόθη καὶ κάποια
ἰδέα τοῦ δρόμου τῶν ἐπισημῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, ως ἡ
μόνη δόξα ὅποι τοὺς ἔμνεσκε. Αἱ φιλοσοφικαὶ αἵρεσεις ὅποι
μετέπειτα ἐγεννήθησαν, δηλ. οἱ Εκλεκτικοί, καὶ οἱ νεώτερες
Πλατωνικοί, λόγικουν εἰς διαφορετικὴν ἐποχὴν, καὶ εἰς ἄλλο
εἶδος πραγμάτων. Αἱ τύχαι τῆς Ελλάδος ἀπ' τὰ τότε ἐμ-
βαχίνουν εἰς ἐκείνας τῆς Ρώμης. Εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι ἀφοῦ ἡ
καθέδρα τῆς ἔξουσίας μετεφέρθη ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὸ Βυ-
ζάντιον, τὸ σκῆπτρον ἥλθε πᾶλιν κατὰ βαθμοὺς εἰς τὰ χέ-
ρα τοῦ Ελληνικοῦ Εθνους· μολοντοῦτο, ἡ Ισορία τῆς Ανα-
τολικῆς Αὐτοκρατορίας, εἶναι καλύτερον νὰ γραφθῇ ως ἔξα-
κολούθησις τῆς Ισορίας τῆς Ρώμης. Τὸ Ανατολικὸν Βασί-
λειον, βυθισμένον διὰ πολλοῦ εἰς ἀδυναμίαν καὶ διαφθορὰν,
ὑπετάχθη ως τέλους εἰς τοὺς Τούρκους, ἀπὸ τοὺς ὅποιους,
οἱ Ελληνες διὰ πολὺν καιρὸν ἔξουσιάζονται, ὑποδουλωμένοις
καὶ καθυβρισμένοις, ἀλλ' ὅχι τακτικὰ διοικημένοις, καὶ ὑπό-
κεινται πότε εἰς μέρος, καὶ πότε διὰ μιᾶς, εἰς ὅλα τὰ κακὰ
τῆς καταδυνατείας, καὶ ἀναρχίας. Ημεῖς εἴδαμεν εἰς τὸν κακὸν
μηχανήν τὰς προόδους τῆς ἀπελευθερόσεως των ἀπὸ τὴν πεζώτην

κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπνιλπισμένην κίνησιν, ὡς τὴν σήμερον, δε-
ταν ἐναὶ μέρος τουλάχιστον τῶν Ἑλλήνων ἐπροικίσθη μὲ ἀνεξαρ-
τησίαν. Στέκει τώρα εἰς αὐτοὺς, μὲ τὴν βογῆθειαν τῆς θείας
Προνοίας, νὰ κάμουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των ὠφέλιμον εἰς τὴν
Ἐθνικὴν ἀρετὴν καὶ εὐδαιμονίαν. Αὗτοὶ ἔγουν τὰ κατορθώ-
ματα τῶν προπατόρων τους ὡς ἐναὶ φῶς νὰ τοὺς ἐμψυχώνῃ,
ὡς φάρος νὰ τοὺς ὁδηγῇ, καὶ ἵστως ὡς μετέωρον νὰ τοὺς
παραστρατίζῃ. Τὰ σφύλματα διμως τῶν πατέρων τους θὰ εἶναι
βλιγώτερον συγχιωρητὰ εἰς αὐτοὺς, ἐπειδὴ χαίρονται τὰ ἀ-
γαθὰ ὑψηλοτέρας Θρησκείας, καὶ ζοῦν εἰς αἰῶνα, ὅτε σοφώ-
τεραι κυβερνητικαὶ ἀλγήθειαι συγνὰ ἐσαφηνίσθησαν, καὶ πα-
ρεδειγματίσθησαν μὲ τὴν ποᾶξιν.

Τ Ε Λ Ο Σ.